

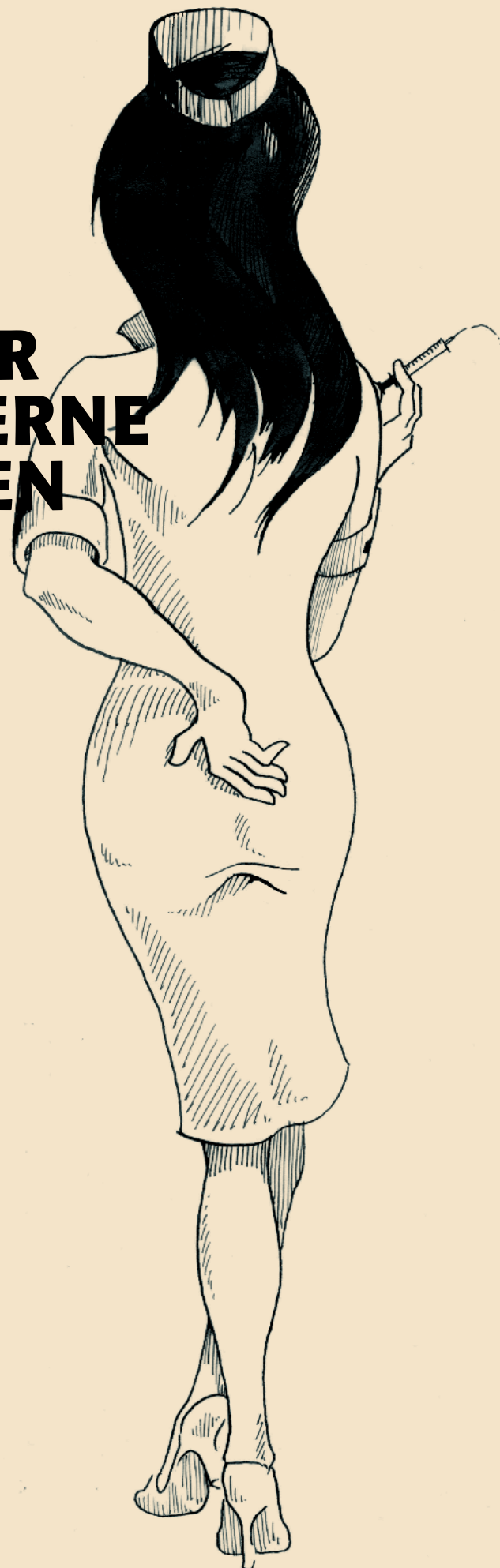
SOKRATES GIVER SYGEPLEJERSKERNE ARBEJDSGLÆDEN TILBAGE

Sygeplejersker skal lære at åbne sig for og undre sig over hverdagens eksistentielle spørgsmål. Gør de det, genopdager de arbejdsglæden. Lektor Finn Thorbjørn Hansen fra Danmarks Pædagogiske Universitetsskole gør i ny bog op med glædesløsheden.

* Undren, stilhed eller stræben efter visdom er ikke det mest karakteristiske for det moderne menneskes arbejdsliv. Ej heller er sokratisk dialog eller filosofiske samtaler noget, man normalt forbinder med moderne sygeplejersker. Ikke desto mindre er det lige præcis eksistentiel dannelse og åndsnærvær, der skal til, for at sygeplejersker og andre professionsudøvere får arbejdsglæden tilbage.

Det kan læres, mener filosofen Finn Thorbjørn Hansen. Han er lektor i vejledning ved Danmarks Pædagogiske Universitetsskole. Og han underviser sygeplejefaglige vejledere, seminarielærere og andre professionsvejledere i, hvordan de med "sokratisk dialog" og "filosofisk vejledning" (se faktaboks) fremmer den eksistentielle og filosofiske dannelse hos sig selv og dem, de vejleder.

"Når en sygeplejerske står over for en patient, er det vigtigt, at hun er til stede i nuet. Lydhør over for det, sagen eller relationen kalder hende til at gøre. Så får hun en bedre fornemmelse for, hvad der er det eksistentielle og etisk rigtige at gøre med sin videnskabelige viden og sine færdigheder. En vejleder skal hjælpe sygeplejersken til at lære at være opmærksom og til stede som det menneske, hun er. Så giver svarene ofte sig selv,

og det fremstår helt indlysende, hvad hun skal sige til en døende patient, eller hvordan hun får nogle oprørte pårørende ned på jorden,” siger Finn Thorbjørn Hansen og forklarer, hvorfor vi ikke møder det tit nok:

”Alt for megen vejledning fokuserer på at lære professionsudøveren forskellige videnskabelige og analytiske metoder og modeller”, forklarer han. ”Og det skaber en distance til det menneske, en sygeplejerske for eksempel står over for. Hun risikerer at låse personen fast i de bestemte kategorier og forestillinger, hun er oplært i. Patienten bliver let til en model eller et objekt: ’nå, du er sådan en!’”

FAGLIG NARCISSISME

Ifølge Finn Thorbjørn Hansen er det sådan, at når vi opererer fagligt og videnskabeligt, så sætter vi tingene på plads. Vi navngiver, ordner og får begreb om tingene. Men den videnskabelige tilgang gør os ikke nødvendigvis mere modtagelige over for den meningsfuldhed, der er i fænomenerne, verden og livet selv.

”Mange vejledere og undervisere bliver så optaget af deres kategorier og teorier, at de udvikler en faglig narcissisme. De bliver bedrevidende og skråsikre og mister evnen til at undre sig. Deres blik bliver dødt, og de ender med ikke at kunne se sagen for bare faglighed,” siger Finn Thorbjørn Hansen.

Baggrund for situationen er – uddyber Finn Thorbjørn Hansen – at meget professionsvejledning bygger på et konstruktivistisk tankesæt.

”De konstruktivistiske tilgange medfører ofte, at du – mere eller mindre bevidst – har blikket tunet ind på, hvad det er for en habitus, social arv, kulturel kapital eller diskurs, personen over for dig bærer med sig. Sådanne analytiske begreber giver os værktøjer til at forstå og håndtere menneskerne omkring os.

SOKRATISK DIALOG FOR BEGYNDERE

Da den græske filosof Sokrates gik rundt på torvet i det gamle Athen og talte med folk, var han først og fremmest interesseret i sine samtalepartners personlige oplevelser, og at de undrede sig og forholdt sig kritisk til deres eget ståsted. Når Finn Thorbjørn Hansen arbejder med sokratiske dialoggrupper, er det vigtigste også, at samtaleparterne forholder sig åbent og filosoferende til hinanden. Denne lille øvelse giver en forsmag:

Bliv enig om et filosofisk spørgsmål. Bliv ved med at stille de samme 3 spørgsmål: ”Hvad mener du med det?”, ”Hvorfor?” og ”Kunne det være anderledes”. Det er vigtigt at fortsætte med at spørge ud over det, som man normalt ville godtage som et svar.

Det kan være meget funktionelt, men lige så ofte forsimples det forholdet mellem mennesker og gør, at du ikke bare ser den anden som et unikt individ. Det gælder ikke mindst de professionelle – men menneskelige relationer mellem sygeplejerske og patient, lærer og elev, psykolog og klient, pædagog og barn. I det hele taget er videnskabelige metoder og intellektuelle indstillinger sjældent de bedste tilgange til vejledning.”

TRÆN I NÆRVÆR

Måske har man haft den glæde at møde dem: De sygeplejersker og lærere, som har en særlig evne til at skabe ro, tryghed, mod og håb omkring sig. Sådanne sygeplejersker siger det helt rigtige til den unge kvinde, der skal have en abort, de lytter til de pårørende på den rigtige måde, og de har det rette tag, når de skal hjælpe gamle hr. Olsen på toilettet uden at fratage ham hans værdighed. I bedste fald giver de os en følelse af, at ’alt er, som det skal være’. – Også selvom situationen er forfærdelig svær eller trist.

Men er det noget, man kan lære?

”Denne evne er ikke bare en praktisk kundskab. Det er en intuitiv visdom, der også handler om at være åndeligt til stede og have blik for helheden i situationen og de menneskelige og etiske aspekter, der knytter sig til den. En filosofisk vejleder kan hjælpe sygeplejersker og andre professionsudøvere med at opdyrke og forfine disse tilstande af nærvær. Man kan skærpe deres sensitivitet, deres lytten og modtagelighed. Det er min erfaring, at sokratiske samtaler gør en forskel., siger Finn Thorbjørn Hansen og fortsætter:

”Det handler om at tænde den sokratiske eros: Hvad er i grunden det meningsfulde, det skønne, det gode og det vise i det, vi gør? Vi skal turde tage disse store ord i munden igen. ▶

Det handler om at tænde den sokratiske eros: Hvad er i grunden det meningsfulde, det skønne, det gode og det vise i det, vi gør?

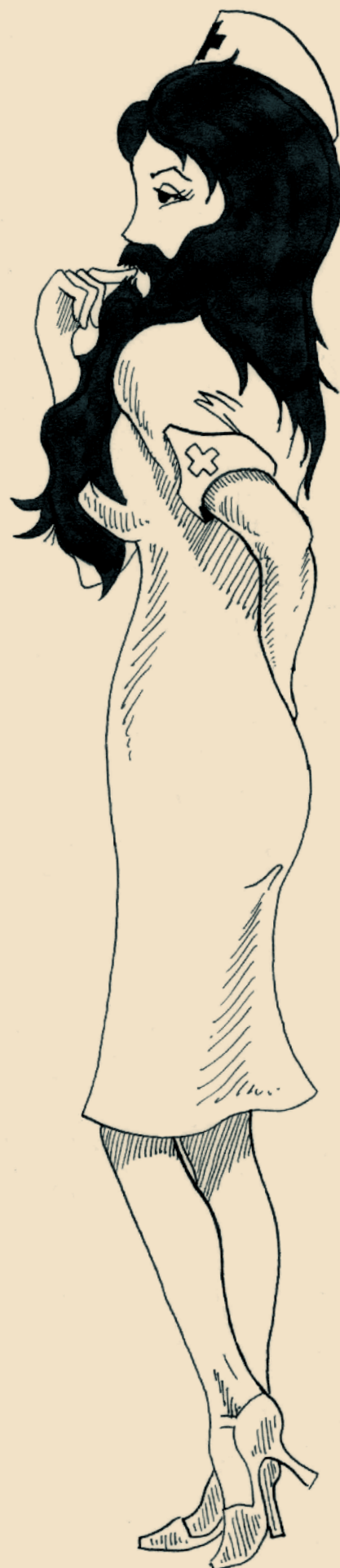
Samtidig skal vi forholde os konkret til de levede erfaringer og spørge os selv og hinanden: "Hvad mener jeg egentlig med det, jeg siger? Og hvordan hænger det samme med det, andre mennesker som Platon eller Shakespeare tænkte?"

Finn Thorbjørn Hansens erfaring er, at når sygeplejersker får lejlighed til at filosofere om de vigtige ting, de gør i deres hverdag, så bliver de forundrede og ydmyge, men også langt mere stolte, når de vender tilbage til deres arbejde.

GLÆDE GØR OS EFFEKTIVE

De seneste år er velfærdsprofessioner som sygepleje, lærer- og pædagogfagene blevet stadigt mere upopulære. Det viser de faldende ansøgnings- og optagelsestal på uddannelserne. Og beskrivelserne af stressende arbejdsforhold og lønniveauet hjælper heller ikke på attraktiviteten.

Finn Thorbjørn Hansen leverer også en af brikkerne til en samlet forklaring på den faldende popularitet: "De eksistentielle og filosofiske dimensioner i disse professioner er i stigende grad blevet negligeret. For eksempel er det største problem for sygeplejersker, at de føler sig udbændte. Det skyldes ikke bare stress og mangel på hænder. Udbændtheden er også et tegn

på, at de er kommet væk fra den egentlige årsag til, at de ville være sygeplejersker. Mange har jo netop valgt dette arbejde, fordi det handler om aktiviteter, der har en værdi i sig selv. De ønsker at foretage sig noget meningsfuldt og gøre noget af betydning for andre. – Og ikke bare betragte andre mennesker som objekter i et funktionelt brugerperspektiv.”

Ifølge Finn Thorbjørn Hansen kræver et velfungerende – og effektivt – sygeplejevæsen med excellente medarbejdere, at man giver dem nogle frirum, hvor de kan slentre hid og did og få lov til at finde det, de dybest set brænder for. Han understreger dog, at målet med frirum til filosofisk vejledning ikke er at gøre sygeplejersker effektive, men det kan meget vel blive konsekvensen. For filosofi kan godt ses som et effektivt middel til at skabe mere nærværende og vise mennesker.

”Et er dog sikkert. Jo mere man forsøger at få effektivitet, LEAN, økonomisk rationalitet og pølsefabrikslogik indpodet hos sygeplejerskerne, jo mere ineffektive gør man dem. Flytter man fokus fra paratheden til at være til stede for et andet menneske, ”vænner” sygeplejerskerne sig af med at være det. Og dermed bliver de dårligere til at udøve hvervet”, siger Finn Thorbjørn Hansen.

I FREMTIDEN GÅR VI TIL FILOSOF

Den eksistentielle og åndelige tilgang til arbejdslivet slår ikke kun igennem inden for pædagogik og sygepleje. Balance, fred og åndelighed er ’en bølge’, som rammer bredere. I erhvervslivet bliver topledere sendt på ørkenvandring og i klostre. Psykologerne tager kurser i mindfulness. Og vi taler om autentiske lærere og om spiritualitet inden for leder- og mentorskab.

Ifølge Finn Thorbjørn Hansen skyldes det, at vi er ved at få øjnene op for, at der mangler noget i de gængse lærings- og vejledningsteorier. Det er livets eksistentielle dimension, der i stigende grad sætter dagsordenen i stort set alle vejlednings-sammenhænge:

”Karriererådgiverne arbejder med flere og flere velkørende voksne, som ikke kommer for at få håndfast erhvervsvejledning. I stedet vil de have en samtale om, hvad det gode valg er: ’Jeg er 45 år, og i resten af mit arbejdsliv kunne jeg faktisk godt tænke mig at opleve noget større integritet, dybde og meningsfuldhed. Men hvad er det gode liv? Ikke bare for mig. Men hvad er det gode liv?’, spørger de. Det er filosofiske spørgsmål. Så i fremtiden går vi nok mindre til psykolog og mere til filosof,” siger Finn Thorbjørn Hansen. ■

Af Marie Fugl
mafu@dpu.dk

8 REGLER I DEN SOKRATISKE SAMTALE

1. Tænk selv - det er forbudt at henvise til autoriteter!
2. Tænk åbent og eksistentielt - tal ud fra en berørthed!
3. Tænk sammen og i forlængelse af hinanden.
4. Lyt til dig selv og de andre, vær stille og langsom i din tænkning og vis tillid og vær tålmodig.
5. Sæt dig selv på spil - spørg til dine egne antagelser.
6. Stræb efter konsensus eller begrundet dissensus.
7. Hjælp hinanden til at holde den røde tråd, men leg og provoker også.
8. Mærk efter, hvad du dybest set oplever og opfatter som det mest sande, vise, skønne og meningsfulde - og bring det i spil!

Kilde: Finn Thorbjørn Hansen, DPU

FINN THORBJØRN HANSEN

Finn Thorbjørn Hansen er ph.d., cand. mag. og lektor i vejledning ved Institut for Didaktik, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet. Han har præsenteret ”filosofisk vejledning” i Danmark, er formand for Dansk Filosofisk Praksis og gennemfører kurser i filosofisk vejledning – læs mere herom på www.dpu.dk/efteruddannelse. Han har netop udgivet bogen *At stå i det åbne. Dannelse gennem filosofisk undren og nærvær*. Hans Reitzels Forlag 2008.